

РОЛЬ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В УПРАВЛІННІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИМИ ОБСЛУГОВУЮЧИМИ КООПЕРАТИВАМИ

М. Б. Камінська, к. е. н., доцент

Житомирський національний агроекологічний університет

Досліджено роль бухгалтерського обліку в управлінні сільськогосподарськими обслуговуючими кооперативами. Визначено основні складові значення та ролі бухгалтерського обліку в управлінні сільськогосподарськими обслуговуючими кооперативами. Запропоновано шляхи вирішення існуючих проблем в організації обліку, на які слід звернути увагу при прийнятті управлінських рішень.

Постановка проблеми. На даний час сільськогосподарські підприємства не мають змоги застосовувати спеціальні технології виробництва продукції. Вирішити цю проблему можливо шляхом об'єднання зусиль і концентрації капіталу декількох сільськогосподарських господарств, що реалізується у створенні відповідного обслуговуючого кооперативу. Поширення сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів має важливу структуроутворюючу місію, що сприятиме системності функціонування аграрного сектора економіки [2]. Правильно організований і грамотно побудований бухгалтерський облік є передумовою ефективного функціонування кооперативу. Тому в сучасних умовах розвитку ринкової економіки і управління сільськогосподарськими обслуговуючими кооперативами зростає роль бухгалтерського обліку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед наукових досліджень, що висвітлюють проблеми, пов'язані з розвитком обслуговуючої сільськогосподарської кооперації, слід назвати праці таких дослідників: П. Березівський, В. Зіновчук, В. Довженко, І. Коновалов, В. Липчук, М. Малік, П. Саблук, Г. Черевко, В. Юрчишин та ін. Стосовно рекомендацій організації та ролі бухгалтерського обліку в сільськогосподарських кооперативах, важливими є наукові розробки М. Білухи, Ф. Бутинця, П. Гарасима, М. Дем'яненка, В. Завгороднього, Г. Кирейцева, А. Кузьмінського, В. Лень, Н. Малюги, Ю. Литвин, В. Оленко. Однак окремі товаровиробники не мають достатньо знань та інформації щодо ролі бухгалтерського обліку, щоб усвідомити взаємозв'язок між існуючими проблемами розвитку власного господарства.

Мета і методика дослідження. Метою даного дослідження є теоретичне узагальнення складових ролі бухгалтерського обліку та

розробка практичних рекомендацій щодо організації обліку з метою ефективного управління діяльністю сільськогосподарського обслуговуючого кооперативу. В ході дослідження було використано такі методи: формалізації, ідеалізації, абстрагування, індукції, дедукції, аналізу, синтезу, аналогії та системного підходу.

Виклад основного матеріалу. Сільськогосподарський обслуговуючий кооператив – сільськогосподарський кооператив, що утворюється шляхом об'єднання фізичних та/або юридичних осіб – виробників сільськогосподарської продукції для організації обслуговування, спрямованого на зменшення витрат та/або збільшення доходів членів цього кооперативу під час провадження ними сільськогосподарської діяльності та на захист їхніх економічних інтересів [4]. Підтримка малих та середніх форм господарювання у сільському господарстві визначається пріоритетною у аграрній політиці нашої країни. Так, у 2015 р. Мінагрополітики вдалося залучити на підтримку малого та середнього бізнесу, фермерства, кооперативів в Україні близько 10 млрд грн. Також у 2016 р. було розпочато та реалізовувалось біля 15 проектів міжнародної допомоги на суму майже 2 млрд грн [6].

Інформація щодо кількості кооперативів в Житомирській області наведена в табл. 1.

Таблиця 1

Кількість кооперативів в Житомирській області

Показник	Роки				
	2011	2012	2013	2014	2015
Кількість кооперативів всього	472	484	497	512	506
з них:					
виробничі	105	105	102	99	111
обслуговуючі	166	175	187	208	220
споживчі	3	4	4	5	5
сільськогосподарські виробничі	62	57	51	49	46
сільськогосподарські обслуговуючі кооперативи	94	96	105	104	98

Джерело: розраховано за даними Головного управління статистики у Житомирській області [5].

Так, з даних табл. 1 видно, що станом на початок 2015 р. порівняно з відповідним періодом 2011 р. в Житомирській області кількість кооперативів збільшилась на 7,2 %, а сільськогосподарських

обслуговуючих кооперативів – на 4,2 %. Підтримка малих та середніх форм господарювання у сільському господарстві визначається пріоритетною у аграрній політиці нашої країни. Так, у 2015 р. Мінагрополітики вдалося залучити на підтримку малого та середнього бізнесу, фермерства, створення кооперативів в Україні близько 10 млрд грн. Також у 2016 р. було розпочато та реалізовувалось біля 15 проектів міжнародної допомоги на суму майже 2 млрд грн [6].

Згідно діючого чинного законодавства, порядок ведення бухгалтерського обліку в сільськогосподарських обслуговуючих кооперативах встановлюється з урахуванням їх юридичного статусу, організаційно-правових засад функціонування та управління.

Якісне управління сільськогосподарським обслуговуючим кооперативом потребує виконання великого обсягу трудомістких робіт, пов'язаних з визначенням потреб учасників кооперації, укладанням угод із покупцями продукції, постачальниками матеріально-технічних ресурсів, безпосереднім наданням виробничих, сервісних, консультаційних та інших послуг. Досить значна облікових робіт пов'язана також із забезпеченням діяльності самого кооперативу: облік витрат і калькулювання наданих послуг, облік основних і оборотних засобів, розрахунки з працівниками кооперативу по оплаті праці тощо.

Роль та завдання бухгалтерського обліку визначаються як з точки зору держави, так і підприємства. Для управління кооперативом завжди має бути необхідна оперативна інформація про наявні матеріальні й грошові ресурси, кадрове забезпечення, а також їх рух у процесі виробництва та реалізації послуг. Для одержання цієї інформації використовуються дані бухгалтерського обліку. Ці ж дані використовують з метою раціонального і цільового використання наявних ресурсів, контролю за їх збереженням, для співставлення витрат та результатів. Держава використовує інформацію, одержану з бухгалтерського обліку кооперативів, для контролю за сплатою податків, а також прийняття управлінських рішень на державному рівні.

Бухгалтерський облік у кооперативі ведеться з дня реєстрації та до його ліквідації. Державне регулювання бухгалтерського обліку та фінансової звітності в Україні здійснюється з метою створення єдиних правил фінансової звітності, які є обов'язковими для всіх підприємств та гарантують і захищають інтереси користувачів інформації, а також з метою вдосконалення обліку та фінансової звітності.

Відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», відповідальність за організацію

бухгалтерського обліку та забезпечення фіксування фактів здійснення всіх господарських операцій у первинних документах, збереження оброблених документів, реєстрів і звітності протягом встановленого терміну здійснює керівник підприємства [3].

Саме в бухгалтерському обліку систематизується та накопичується інформація, яка в подальшому узагальнюється у фінансовій звітності, яка є підставою для проведення аналізу оцінки фінансового стану та результатів діяльності сільськогосподарського обслуговуючого кооперативу.

Інформація фінансової звітності є основним підґрунтям для прийняття управлінських рішень і її можна розподілити у три групи:

- інформація про діяльність в минулому, яка допомагає оцінити успішність діяльності сільськогосподарського обслуговуючого кооперативу та ефективність управління, а також дозволяє порівнювати показники схожих кооперативів між собою та за різні звітні періоди;

- інформація про теперішній фінансовий стан кооперативу, яка дає можливість розкрити склад активів, джерела їх утворення, наявність грошових коштів та напрями їх використання на розширення надання послуг кооперативом, враховуючи успіхи і невдачі попередніх періодів;

- інформація про діяльність сільськогосподарського обслуговуючого кооперативу в майбутньому, яка прогнозується внутрішніми і зовнішніми користувачами, з метою вибору найкращої серед кількох альтернативних.

Найбільш широко при аналізі для прийняття управлінських рішень використовується інформація Балансу та Звіту про фінансові результати, які мають найбільше значення та інформаційне навантаження, адже показники розраховуються відповідно до діючих нормативно-правових актів, які не можуть бути змінені або проігноровані. Бухгалтерські дані дозволяють виявляти проблеми управління, а баланс в цьому випадку є звітом, який оцінює ефективність управління.

Прийняття управлінського рішення є тісно пов'язане з роботою бухгалтерії та погодженою обліковою політикою. Нині сфера діяльності спеціаліста з бухгалтерського обліку розширюється, особливо при виконанні аналітичних і контрольних функцій. Особливо це проявляється в сільськогосподарських обслуговуючих кооперативах, де його предметом виступають як витрати, так і доходи кооперативу та його членів. Це важливо враховувати при побудові обліку в обслуговуючих кооперативах, адже основні резерви зниження

витрат і збільшення доходів його членів тут лежать в сфері надання маркетингових і агросервісних послуг.

Висновки. Бухгалтерський облік покликаний виконувати покладені на нього суспільством завдання і функції, що зумовлює його провідну роль у спостереженні за діяльністю кооперативу. Тобто облік є складовою процесу управління; він надає інформацію, важливу для визначення стратегії та планування майбутніх операцій організації, контролю її поточної діяльності, оптимізації використання ресурсів, оцінки ефективності діяльності, зниження рівня суб'єктивності в процесі прийняття рішень та забезпечення контролю за збереженням майна і таким чином задоволення інформаційних запитів його членів і керівництва.

Список використаних джерел

1. Всеукраїнська громадська організація «Союз учасників сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів України»: офіційний сайт: <http://www.coop-union.org.ua/>

2. Камінська М. Б. Організація обліку послуг сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів / М. Б. Камінська // Кооперативні читання – 2016: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Житомир, 16 черв. 2016 р.). – Житомир: Вид-во «ЖНАЕУ», 2016. – С. 154–161.

3. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.99 р. № 996 – XIV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=996-14>.

4. Про сільськогосподарську кооперацію: Закон України від 17 липня 1997 року № 469 в редакції Закону України від 20.11.2012 № 5495 редакція від 19.01.2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/469/97>

5. Статистичний щорічник Житомирської області за 2015 р. / Гол. упр. статистики у Житомир. обл. – Житомир, 2016.

6. 2016 – рік розвитку фермерства та кооперативного руху в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://obozrevatel.com/blogs/90426-2016-rik-rozvitku-fermerstva>.